

PERIÓDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 30 de Setembre de 1880

Núm. 9

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals
Païssos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»

No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant

Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes

EDITOR-PROPIETARI
CARLOS SANPONS Y CARBÓ
UNIO, 28
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR

	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Méjich y Riu de la Plata . . .	6 »	3'50 »

Y en los altres païssos, los preus d' Espanya y además lo franqueig

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Artur Mas-
riera. — NOSTRES GRABATS, per Eduart Tá-
maro. — BIBLIOGRAFIA. JOCHS FLORALS DE
1880 (continuació), per Jacinto Laporta. —
UN ALTRE OFRENA, per Eduart Tamaro. —
LA BELLESA (poesia), per Arthur Gallard. —
EL CAPELLÀ MORO DE LA LLONJA, per Pere de
Alcántara Penya. — SECCIÓ DE NOVAS. —
BELLAS ARTS. CARTA DE ROMA, per Enrich
Serra.

GRABATS. — LO CANONJE EN PAU CLARÍS.
Dibuix de Castelucho; grabat de Moracho. —
SESSIÓ DE L' AJUNTAMENT D' UN POBLE. Di-
buix de Barneto; grabat per Llopis. — SA-
LINAS DE CARDONA. Dibuix de Rigalt; grabat
per Perez. — BLANCA DONADIO. Dibuix de Sala;
grabat per Vela. — BAIX RELLEU CONSERVAT
A CASA MONTOLIU EN TARRAGONA. Dibuix de
Casanovas; grabat per Floris.

ADVERTENCIA

Supliquem als senyors suscriptors de
fora de Barcelona, qual suscripció
acaba avuy 30 de Setembre, que 's
serveixen renovar-la oportunament en
los mateixos centres ahont se suscri-
gueren, pera no experimentar retart
en la rebuda del número respectiv.

L' Administració.

CRÓNICA GENERAL

«Després de la festa major, la vere-
ma.» Aquest es l' escayent y popular
adagi de nostres axerits y enfeynats
pagesos, qu' ara ab afany treballan
pera cul·lir las primícias que la vinya
lleva de bon grat. L' estiu, al fer
floch á la tardor, ho fa d' una manera
esplendorosa, donant ab la calda ar-
denta de sos ratxs de sol la sahó pre-
cisa als gentils fruïts de nostres plans
y montanyas, y madurant los atapahits
rahims, que vinclan las pampoladas y
cridan als aucells de pas pera que hi
vagen á picar los granets millors. He-
reus y cabalers, baylets y mossos;

CATALANS ILUSTRES

LO CANONJE EN PAU CLARÍS

DIBUIX DE CASTELUCHO

GRABAT PER MORACHO

tothom mena 'l trevallador animal car-
regat de portadoras, plenas de raste-
lladas de picapoll y moscatell, de
macabeu ó pansa rossa; y desde trench
de dia fins á posta de sol, vessan en lo
cup engolidor la fruyta galana que deu
tornarse prompte en néctar preciós que
es després cambiat per las tant bellas
com cobejadas doblas de quatre.

L' alegre colla de xamosas trepitja-
doras y 'l galan aplech de fadrins y
mesaters que ab las calsas fins á ge-
noll axafan lo bon fruyt de nostras
vinyas, forma un armónich y agrada-
ble conjunt ab l' alegre gotx del vell
avi que retréu las abundosas anyadas
de sos mellors temps y á voltas parla
ab tristesa d' una nova malura, que li
han dit que destruhiria promptament
aquell be de Deu d' ufanosos ceps,
que avans formava 'l mellor patrimo-
ni de sa payral hisenda. Mes per axó
lo bon hereu no s' hi capfica y anima
á tothom á trevallar, mentres sa ayro-
sa y fresca muller l' hi recorda que se
acosta la festa major de Barcelona,
ahont cal anar á comprar unas arreca-
das d' or pera enjoyar á la pubilleta.

Las festas de la Mare de Deu de las
Mercés atrauen á la gent forana, que
ve á nostra ciutat afanyosa de gotxs y
diversions, y sempre sol anarsen des-
encoratjada per tornar un altre cop.

La Rambla, guarnida é il·luminada
com cada any estén acostumats á veu-
re, y 'ls reclams més ó menys osten-
tadors d' uns quants industrials ac-
tius, son totas las distraccions que s'
oferexen á la nombrosa é inmensa
munió de forasters qu' ha vingut á
visitarnos. Un sol espectacle mereix
totas nostras enhorabonas, y encare
aquest, més qu' espectacle pot anome-
narse festa oficial, ja que es degut al
Exm. Ajuntament, y també ben segur
se portaria á cap, encara que no 's ce-
lebrassen las mal anomenadas firas y
festas. Nos referim á la col·locació dels
retratos de dos catalans il·lustres en

I' històric Saló de Cent de Casa la Ciutat; que á l' hora que nostres llegidors reban lo present número deurá haverse celebrat ab tota la pompa y lluhiment digne de la corporació qu' ho iniciá y de la terra que ab orgull s' anomena mare d' en Balmes y d' en Claris, que son los dos il·lustres patricis que enguany ha tingut á be honorar nostre Ajuntament.

Los retratos al oli son deguts al inspirat pinzell de dos coneguts artistes catalans; l' entusiasta y distingit Mestre en Gay Saber, mossen Jaume Collell, es l' autor de la necrologia del eminent Balmes, y es obra del aprofitat y ferm catalanista don Joseph Coroleu y Anglada la memoria biográfica d' en Pau Claris, lo capdalt patrici y canonge redentor de Catalunya en lo segle XVII.

Sancera y afectuosa felicitació mereix qui axis honra als génis que enaltiren á la pátria catalana, y Deu vulla que la galeria de catalans il·lustres, tant ben comensada fa poch any, puga anar crexent y enriquint la històrica y suntuosa sala que 'ns recorda á tots los mellors temps del esplendor de nostra terra.

No volém dèxar passar per alt un petit detall de las passadas festas, y aquest es lo concurs celebrat entre 'ls aucellayres de Tarrassa, Sabadell, Granollers y altres vilas en lo centre de nostra plassa Real, lo mateix dia de la Mercé. Després de la acostumada palestra entre 'ls alegres y xarrotejays aucellats, entre 'ls que 'n vegegrem alguns privats barbarament de la vista, cosa que desdiu molt dels sentiments humanitaris, propis de tot poble mitjanamente civilisat, s' axecá l' president de la societat organitzadora de la festa (y axó es lo que volém fer notar) pronunciant un entusiasta discurs en catalá, que pot ser fou incorrecte y mancat de galas oratorias y formas académicas; mes no dexa de merexer lo cridarhi l' atenció, ja que han sigut escassissimas las vegadas que en un acte tant públich, y davant d' un auditori tant considerable, s' ha parlat ab la nostra amada y benvolguda llengua materna.

Lo Certámen de la Societat *Julian Romea*, que s' havia inclós en lo programa de festas y firas, sembla que ha hagut d' ésser forsosament aplassat á causa dels molts treballs que exigeix l' ornament del nou teatre ahont are han acordat que 's celebre. Segons sembla, aquest concurs no ha donat resultats gayre envejables, putx s' han dèxat deserts més de deu premis oferts tots á treballs quals temas s' havian d' escriure forsosament en llengua castellana.

La il·luminació dels carrers de Fernando, Serra, Avinyó y plassa de Medinaceli, alguns envelats magníficament guarnits y las populars *sardanas* ampurdanesas balladas en la plassa de Sant Jaume per alguns entusiastas fills de Girona, Figueras y Torruella de Montgrí, lluhint l' ayrosa y vermella barretina, es tot lo que 'ns resta citar de las festas d' enguany.

Ja que de festas parlém, no estará del tot fora de lloch que digam alguna coseta del 257 aniversari de la mort del doctor Vicens García, Rector de Vallfogona, que alguns de sos admiradors han celebrat l' any present, en lo poble d' aquest nom. Consistiren las festas, que si be foren modestissimas no hi mancá bona voluntat ni entusiasme, en unas solemnes honras fúnebres á las que precedí una concorreguda vetllada necrológica celebrada en la Casa-Ajuntament del mateix poble de Vallfogona. La cobla gran de Cervera doná á conèixer las pessas més escullidas de son repertori y després se llegiren, (á més d' un correcte y sentit discurs animant als vallfogonins á continuar l' obra comensada l' any passat, d' honrar al festiu poeta del segle XVII); molts treballs en prosa y vers alusius al acte, originals dels senyors Jacinto Verdaguer, Pbre., Ubach y Vinyeta, Corbella, Gallard, Masriera y Colomer, Rossell, Roure, Martí y altres. Terminá la sessió anant los presents á col·locar varias coronas de llover y semprevivas en la tomba del immortal y festiu Garceni.

Ab motiu de las firas, s' han obert ja alguns teatres d' hivern, y axó 'ns ha donat ocasió d' assaborir altre cop las delicias de dos espectacles sumament atractius y apreciables per lo poch que tenim ocasió d' admirarlos. La simpática y eminent Donadío ha dèxat sentirse, si be per molts pochos dias, en los teatres del Circo y del Liceo, ahont nos havém convenut una volta més, sentintli cantar divinament *La Sonámbula é Il Barbieri*, de sas molts facultats naturals, de la bella y correcte escola que posseheix, y més que tot, de son talent artístich, que tant renom y gloria l' hi han donat.

Al Principal hi ha tornat la Marini ab sa companyia, ahont tant be sobresurten en Ceresa y en Zopetti. Ningú deu haver oblidat los agradables recorts que l' passat estiu nos dexá exa distingida artista; axis, donchs, son retorn ha sigut una veritable sort pera tots los amants de las bellas del art dramátich y pera tothom qu' estime ó rendesca tribut á las espontáneas manifestacions del génii.

Lo Teatre Catalá res ha presentat, per are, de nou. Veurém si serán certs tots los estrenos promesos pera aquesta temporada; putx no 'ns plauria gens, que com l' any passat s' oferissen al públich 25 estrenos d' altrás tantas obras dramáticas y sols la meytat d' aquesta xifra fos realitat.

Sembla que per are ha sigut magníficament acullida la idea de celebrar un Congrès catalanista. Entre las importants personalitats fins are inscrites, s' hi troban molts de nostres Mestres en Gay Saber, alguns altres escriptors tant coneguts com celebrats y la majoria de nostres artistes. Sembla que será l' històric Saló de Cent lo lloch ahont tindrà efecte la primera reunió anunciada pera l' dia 9 del vinent Octubre. De tot cor desitjariam que l' pensament fos realisat ab tota la gloria y dignitat propia de tant magnífica com patriótica empresa.

ARTUR MASRIERA.

25 Septiembre 1880

NOSTRES GRABATS

LO CANONGE EN PAU CLARÍS

Renovada ab molta justicia la memoria de don Pau Claris y exaltada avuy dia ab la colocació de son retrato, com també la del no menos digne D. Jaume Balmes, en la galeria de catalans il·lustres, que ab tant acert iniciá l' Ajuntament de Barcelona, LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA ha volgut també honrar sas planas ab una esmerada reproducció de son retrato, feta segons un grabat en fusta de sa época.

Fill de Barcelona, lo doctor don Pau Claris, Claris y de Casademunt, disfrutava l' càrrech de canonge d' Urgell, quan fou elegit lo dia 1.er d' Agost de 1638 Diputat pel bras eclesiástich, y en conseqüència President nat de la Diputació General de Catalunya. Corria l' any 1640 quan estallaren aquellas terribles dissensions entre 'ls catalans y la política del Compte Duch d' Olivares, prepotent ministre del rey don Felip IV; y llavors encesa prestament una cruelíssima guerra en defensa dels furs de Catalunya, de la propietat, de la familia y de la Religió vilipendiada; jatsia tot primer per dits actes polítichs, y després per ells y per las extorsions de las tropas que tractaren terriblement á Catalunya, segons ab gran viva ho exposa *La Proclamació catòlica* elevada pels Concellers á don Felip IV y reconeix Melo lo distingit historiador coetani; llavors brilla particularment la superioritat de don Pau Claris. Ell en lo consell, en la direcció més empenyada d' aquella desesperada guerra, en tot provehi y 's manifestá eloqüent, íntegre, previsor y digníssim de l' estima de sos conciutadans; puix sempre obrá enérgicament «en defensa de la religió, de la conservació de las honras y vidas y pera lo manteniment dels drets y llibertats de la terra.»

Abogá don Pau Claris per la defensa natural en tots temps dels drets més invulnerables, oferintse l' primer en holocauste per la patria; y no, com molt impremeditadament diu Melo, sens conviccions fixas y ab intranzigent ambició; y segons fan notar molt oportunament los autors dels *Fueros de Cataluña*, als 20 de Febrer de 1641, quan millors serveys podia seguir prestant á sa patria, trobava postrat en lo llit, mentres feya sa entrada passant pel carrer del Regomir, ahont tenia sa morada, lo Compte de Lamotte ab lo càrrech de Virrey de Catalunya, acompanyantlo moltíssim concurs y especialment lo Diputat del Bras Militar Francisco de Tamarit ab la senyera de Sant Jordi.

Dos dias després fou administrat lo Viático á Claris á las onze de la nit, fentne tothom vots pera sa curació, y fins alguns oficials de la Diputació oferiren á tal objecte que anirían á peu descals fins al Santuari del Montserrat.

Als 27 de Febrer de 1641, á tres quarts d' onze de la nit, morí don Pau Claris, y pera donar una idea del sentiment qu' ocasioná sa perdua, llargament commemorada en lo Dietari municipal, transcriurém lo que diu lo Dietari de la Diputació en semblants termes:

«Dimecres 27 de Febrer.—En aquest dia, á tres quarts d' onze de la nit, entregá l' anima á Deu, que l' havia criada, aquell gran restaurador de nostra patria y mare Catalunya, lo Molt Ilustre senyor doctor Pau Claris, canonge d' Urgell, diputat eclesiástich. Causá aquesta mort tanta aflicció y desconsol á tota la Provincia, y en particular á la present ciutat, que desde l' major al menor ho sentiren tant que no hi hagué ningú que no llansés llágrimas, per haber perdut *al pare, protector, defensor y llibertador de sa patria*, segons extensament ho dirán las historias en l' esdevenidor. Tingal Deu en sa Santa Gloria y cobren ánimo los catalans, puix en la major aflicció ha tingut la terra un fill que li ha donat llibertat y restaurat á tots sos germans; no han de faltarli fills que l' imiten.»

Lo dia 1.er de Mars fou gran lo concurs que acudí á la solemnitat de son enterro, que tingué lloch en la iglesia de Sant Joan de Jerusalem. Allí, Fra Gaspar Sala, célebre predicador de l' ordre de Sant Agustí, pronunciá sa oració fúnebre, en la que entre altrás cosas, penderant sos mérits digué: «que ofés Claris per una persona d' alta gerarquia que havia dit que algun dia tindrian de veurel ajusticiat, no replicá pel moment, y en lo dia en que irreflexivas turbas amotinadas sembravan lo terror é incendi per la ciutat, sortí don Pau Claris pera contenirlas, y trobantlas devant de la casa de dit potentat, digué ab gran energia: «Germans, respecte á mos enemics.» Continúa també exposant Fra Gaspar Sala, que: «Claris era de bona estatura, la cara un xich llarga, lo cabell entre blanch y negre, la color morena y trencada, los ulls vius, grans y sortits, lo nas recte y un tant aguileny y 'ls llabis grossos, ab lo que 's manifestava als fisonomistas home ferm, sincer, discretament sever y prudentment atrevit... essent en lo vestir modest si bé curiositat.»

Fou inhumat Claris en la mateixa iglesia de Sant Joan en lo vas de sa familia, y si en certa manera resta complet lo vaticini del doctor Sarroca en son opúscul *Política del Comte de Olivares, etc.*, de que *sa memoria seria immortal*, per dissort s' ha perdut la noticia del precís lloch de son enterrament, dura lliadó que per haverse repetit tal fet respecte á molts altres homes célebres, aconsella que no vulla fiarse solament sa memoria á la sumptuositat ó epitafi de son sepulcre, sino que en las actas d' enterrament aquest lloch se determine ab tota curiositat.

Fou obert, pera honrar la memoria de Claris, un concurs poétich en que foren admesas composicions catalanas, llatinas y francesas, guanyant lo premi una ben escrita *Silva* catalana; y sens reproduhir los ditirámichs elogis del poeta don Francisco Fontanella, qui titulá son discurs: *Ponent, Eclipse, y foscó funeral. Aurora, claretat, bellesa gloriosa. Al sol, lluna y estel radiant... Panegirica lloor en l' últim adeu als manes vencedors del M. I. Dr. Pau Claris, etc.*; ab tots los antichs y moderns escriptors de l' historia catalana, nos complau la revindicació de la bona memoria del doctor Pau Claris, com insigne patrici y nobilíssima figura entre las que més realsaren la preponderancia de l' antiga Diputació general de Catalunya, havéntseli apropiat aquest lema per pochos conseguit: *Sibi nullus; omnibus omnis fuit; eo es: Res per ell y tot per tots.*

La firma y rúbrica, que reproduhim autografiadas, eran aquestas:

*Lo Canonge
Pau Claris*

SESSIÓ DE L' AJUNTAMENT D' UN POBLE

Trets los habitants dels pobles y vilas de petita importancia de sas habituals ocupacions, es sabut que restan com violentats mentres duren actes oficials com lo representat en lo grabat del present número, en lo que lo dibuixant senyor Barnero ha interpretat fidelment lo caràcter y detalls típics generalment en semblants actes, secundantlo ab la bondat del grabat lo senyor Llopis.

SALINAS DE CARDONA

Parlá lo número 6 de LA IL·LUSTRACIÓ de l' antigüetat y singulars circumstancias de la vila de Cardona, així com de la preeminencia de sos Duchs, y avuy, tenint á la vista un dibuix mosàich, es possible donar á nostres lectors algunas altrás noticias sobre pormenors interessants.

Segons ab molta precisió detalla en altra de sas escollidas obretas don Cayetá Cornet y Mas, la montanya de sal de Cardona, formada pel cloruro de sodi (sal comú), te tan abundants canteras com las de marbre, jaspí ó pedra usual; está situada principalment á la part meridional de la vila y mideix uns 1670 metres de longitud d' Orient á Ponent y uns 420 de latitut de Nort á Mitjorn, formant una elipse. Perteneix la major part d' aquestas salinas actualment á la casa del duchs de Medinaceli, sucesora, entre altrás varias, de la de Cardona.

Ab la cayguda de las ayguas en la gran conca que forman los terrenos salífers, las quals han format ca-

nalisis per lo transcurs dels segles, se descobren diferents canteras de sal de variats colors, que brillan com cristall y formen cintas, dosserets, fils, puntes, etc., especialment en las botias formadas pels enfonzaments de la montanya.

Es també digne de notar-se que las primeras capas de la montanya, ordinariament de sal de color, marcan perfectament, ab diferents y variables zigzags, las més marcadas direccions de las últimas pluhas.

Cayent las ayguas per l' orifici que rodeja la *Bofia Gran* (dibuixos números 1 y 9), y la montanya de sal de colors, penetrant per diverses cavitats, forats y esquerdas, han vingut á formar lo túnel conegut per *Forat Micó* (n.º 7), y d'allí surt un rierot d' aygua tan salada, que, posant un litre al sol, dona per evaporació á l' estiu 400 grams de sal pura, hermosa y blanca. La potencia salifera de la gran massa encara no ha sigut calculada, essent abundantissims los resultats de l' explotació, qual estat demostra lo dibuix n.º 5, aixís com dona mostra dels edificis pera portarla á efecte, la major part de fusta, lo dibuix n.º 4.

Segons opinió comú, aquesta montanya, com la generalitat de las altras, ha sigut formada per un impuls ascendent segons ho demostren las capas superiors de colors méns puras fins á las cristallinas, qual combinació forma cubos ab figuras dintre, de formas molt capritxosas.

Las vistas de Cardona desde las Salinas y la del pont de la Coromina, dibuixos números 6 y 8, son verament pintorescas; y lo castell posat sobre la montanya s' estén en forma d' anfiteatre, ab tres rescintes y en algun punt quatre, permetent colocar en las murallas y torreons fins á cent bocas de foch. En lo punt més alt descolla la semi-cónica torre de la Minyona, y encarregat en 1739 als duchs de Cardona, desde 1794, en lo regnat de Carles III l' Estat prengué á son cárrech sa custodia y conservació, essent considerat com un dels més importants de Catalunya atesa sa posició estratègica.

BLANCA DONADIO

Raras las eminencias en lo tan difícil com elevat art del cant, no es fácil contenir l' admiració quan aquellas dots que deuen avalorar lo mérit artístich se troban reunidas ab singular armonia, com esdevé en la celebrada prima donna Blanca Donadio, qual retrato reproduheix lo present número.

Ella, que á las dots d' una arrogant figura reuneix lo talent d' una privilegiada artista dramática pera interpretar ab perfecció l' caràcter del personatge que representa en la escena; posseheix també aquella ductilitat y bona disposició d' òrgans vocals que li permet donar als cantàbils suavitat, extensió y emissió destrament modulada, en termes de que per ella no hi haje dificultats, sia la que 's vulla l' índole de la composició musical, puig pera tot té prou inteligencia y recursos inagotables pera produhir aquella emoció incomparable que ocasiona la música, art embelesador y espiritual per excelencia entre las demás arts que també 's diuhen bellas.

Per aquest motiu las representacions de Blanca Donadio en los diferents teatres ahont ha ocupat l' escena, pot dir-se que han sigut una série d' ovacions, obligat tribut al mérit indisputable. Aixís succehi are fa dos anys quan per primera volta ohirem á la Donadio en nostre antich Teatre Principal, y avuy se repeteixen aquellas gratas emocions, essent cada representació nou motiu d' aplauso pera la célebre artista en lo Teatre del Liceo, ahont la secunda ab perfecció l' orquesta dirigida pel professor tortosí don Joseph Gotós, que pot gloriarse de contar entre sos deixebles al conegut mestre Pedrell.

BAIX RELLEU CONSERVAT Á CASA MONTOLIU EN TARRAGONA

En lo pati obert de l' escala de la casa de Montoliu en Tarragona, pot contemplarse perfectament, á uns deu pams d' elevació, lo baix relleu que reproduhim, bosquejat per don F. Casanovas.

Encara que algun tant mutilat, es per demás interessant aquest preciós fragment de l' art esculptórich romá, pertanyent, segons las majors probabilitats á l' época de August. Segons los ilustrats autors de l' Itinerari arqueològich de Tarragona, una volta l' emperador August lográ la desitjada victoria sobre 'ls pobles cántabros é ibèrichs, li fou erigit en Tarragona, en la Via triunfal, avuy carrer Major, l' arch de triumpfo de que se suposa formava part lo baix relleu que reproduhim, representatiu d' una batalla d' aquells pobles ab los romans, y entre altras cosas, además de que alguns dels combatents van casi nusos, segons acostumavan alguns de dits pobles vensuts, y 'ls altres evidentment son soldats romans; se nota també que las bridas d' alguns caballs, y en particular lo primer de l' esquerra, están formadas per tripas d' animals, cosa també peculiarment estilada per dits pobles.

EDUARD TÁMARO.

BIBLIOGRAFIA

JOCHS FLORALS DE BARCELONA. — 1880

Any 22 de sa restauració

(Continuació.)

Guanyadores d' accésit apareixen en lo llibre les poesies *Juventut perduda*, *La Molinera de Flassá* y *L' última aureneta*. La primera de les tres, original de donya Victoria Peña d' Amer, si bé no 's distingeix per la novetat del assumpto, l' acert ab que está tractat compensa de sobres aquesta desventaja; quan se parla de composicions premiades ab accésit no cal usar de massa rigor en lo judici; aixís, al menys, ho tenim per entés, y no es cas d' exigir al autor una originalitat que per desgracia no 's troba sempre en poesies guanyadores de més alta distinció; ja es prou que s' hi veja una manera de fer original, cosa que á primer cop d' ull se descobreix en la poesia de la senyora Peña y que bastaria á ferla digna del lloch que l' Consistori li assigná si ja no fos prou pera conquistarli tal distinció la delicadesa del sentiment que tota ella respira. Copiém per mostra alguns trossets de la composició, y veurém quanta tendresa s' enclou en los versos ab que comensa la segona part:

«Deixaume mirar enllá,
que la anyorança me migra;
vull ovirar la caseta
hont lo sol may s' hi ponía.
Los estels li feyan llum,
los aucellets armonia,
y al dintell del seu portal
s' hi era sentada la ditxa.»

No cal pas regirar gayre pera trobar en la poesia de la senyora Peña bellas imatjes, que prou n' está rublerta tota ella; bé mereix que 'ns fixém en aquells versos de la segona part:

«Ma mare era un lliri d' aygua,
més fresch com més trau florida,»

y en los de més avall:

«Sos cabells com la nit negres
s' han tornat de dos colors,
ses parpelles mig tancades
com les cases que hi ha dol.»

Si haguessem de donar compte de les belleses que 's contenen en la poesia de que venim parlant, tindriam tasca llarga. Per lo que n' havem copiat ja 's pot judicar lo que val; tota ella es per un seguit encisadora y ocupa molt justament lo lloch que té senyalat en lo llibre que examinem.

De *La Molinera de Flassá* n' es autor don Joan Planas, qui havia donat á conèixer avans ses bones disposicions poètiques en altres obres del mateix estil. Molt acert ha mostrat lo senyor Planas en imitar la nostra poesia popular, y es de doldre que no estiga en tota la composició á la mateixa alsaria á que está en alguna de les estrofes. En lo comensament, per exemple, encanta l' sabor popular y la correcció d' aquells versos:

«N' es blanca com un lliri,
bonica com un sol;
per ser la molinera,
la gent be 'n parla prou!»

Y encara més se descobreix aquella qualitat en la segona part que comensa:

«—Mare, la meua mare,
¿ab qui 'm voleu casar?»

No era pas cosa d' exigir al autor que en tota la composició mostrés tanta destresa com s' hi veu en la part á que 'ns referim, porque, si val á dirho, era molt difícil escriure un grapat d' estrofes de la mateixa válua; pero si que podia esperarse del senyor Planas lo bon acert de rebujar trossets que deslluheixen bastant la composició; sia 'n mostra alló que diu:

«Viurás com una reyna:
—Y tot aixó ho jureu?
—T' ho juro.
—¡Oh! ser senyora!...
¿Qué puch esperar més?»

en lo qual no es pas lo bon gust lo que més s' hi distingeix; lo senyor Planas, además, té prou talent pera evitar confondre lo vulgar ab lo verament popular. No abundan per fortuna tals caigudes en la composició de que parlém, y per més que 's troben en ella altres defectes de menor importancia, de totes maneres, es *La Molinera de Flassá* una bella imitació de la poesia popular, tan ben encertada, tan aixerida, que en nostre humil concepte (y perdoneu l' atreviment), fora prou digna de la distinció ab que l' honrá l' Consistori, val-

dament no tingués més que la meytat dels mérits que li havém trobat.

De les tres composicions distingides ab accésit nos resta examinar la que dú per titol *L' última aureneta*, de don Frederich Rahola. Ben pensada es aquesta poesia, y pot dir-se que del comensament fins al acabament segueix sempre sostenintse en lo mateix tó, lo que fa que no s' hi trobe en tota ella una estrofa que la desfavorsca ni tampoch una que s' aixeque per demunt de les altres; si lo primer es avantatge, lo segon no es defecte; en cambi la composició peca de monotonía, y l' sentiment que en ella domina no basta á ferla simpática al lector, degut principalment á la falta d' espontaneïtat que 's nota en la versificació y al coneixement no prou complet del llenguatge per part del autor; es llástima que l' senyor Rahola no haja cuydat un xich més d' aquest element principalissim. No hem volgut suposar que al senyor Rahola li manquen condicions de poeta, porque ben clar se veu per la lectura de *L' última aureneta* que pot fer cosa de valer si no deixa malmetre ses bones disposicions; lo que d' ell esperém es l' estudi de la dicció verament catalana y l' art d' expressar la bellesa en versos més plens d' armonia; aixó es lo que ha d' anar adquirint lo senyor Rahola; en quant á lo més essencial, ja 's pot dir que no li manca; la poesia de que parlém ho demostra ben clarament.

Lo distingit poeta mossen Jascinto Verdager es l' autor de *La barretina*, poesia que merescué l' premi de l' ENGLANTINA d' OR. *La barretina*, com á símbol de les costums catalanes, ha donat al poeta assumpto pera una bellíssima cansó que posa en boca d' un barretinayre, qui 's plany de la pérdua cada dia més accentuada de nostres belles usances y deplora l' afany ab que l' poble catalá va esborrant sa fasomia tot cubrintse ab forasteres gales. Qui conega al poeta, y es segur que per cap de nostres lectors será desconegut, ja endevinará tot lo que ha de valdre la composició de que parlém; lo tema ja es prou simpátich (y ho ha d' esser pera tothom qu' estime á Catalunya, deixant en banda certes diferencies que fácilmente s' oblidan quan se parla de les coses de la terra), y está tractat de la manera que sap ferho l' novell «mestre en gay saber.» Es *La barretina* una composició brillant, no de les qu' enlluernan sobtadament ab coloraynes y guarniments de mala lley, sino de les qu' encisan á tot hora per la bellesa de les imatjes y sobre tot per aquell esperit patriótic que respira, no desmayat en un sol punt de l' obra. Lo llenguatge es de la mellor mena, ben castís y no gens enrevessat, y la versificació tan correcta com robusta y espontánea.

Pera citar-ne una mostra no caldria pas triar, que totes les estrofes de la composició nos servirían igualment; es per aixó que preferim no copiar-ne res, recomanant la lectura d' aquesta bella poesia pera que cadascú pugua fersen un complet judici.

J. LAPORTA

(Seguirá)

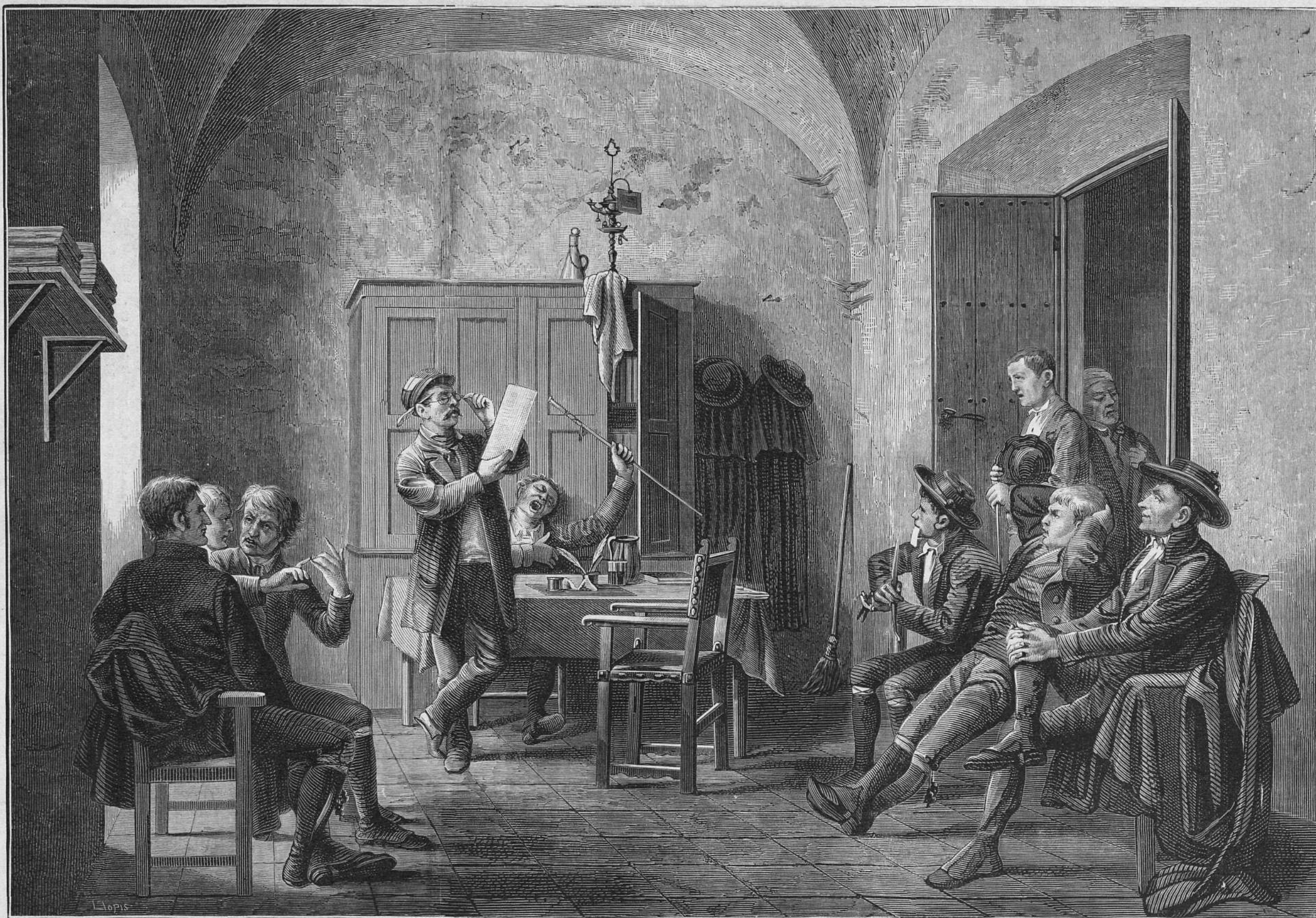
UN ALTRE OFRENA

Entre tantas galanas joyas ofertas avuy á la núvia, sens dubte digne de totes ellas, tant per son candor, com per l' encisador cel en que s' enmiralla plé de dolas ilusions y d' inestimables esperansas; ¿quin paper pot ferhi encara un altre ofrena de totes diferent per sa rustiquesa, prosaisme é inconveniencia, dirán alguns, entre tanta pulcritut, galanura y varietat de colors y brillants esmalts qu' enlluernan los ulls y omplan de goig á l' ànima?

En efecte, are sabreu lo que pensava oferirli: una rústica caixeta de noguera, tallada en los boschs de Montserrat, hábilment xapejada de frontissas y claus de ferro, batuts per las fortas mans dels manyans de Barcelona; formant sas puntas com unas fiores de llir y tenint al mitj, entre intrincat laberinte, conssemblant al de la portada de l' iglesia de la Roca, un botó ab los quatre pals de Catalunya, que engoleix lo drach de Sant Jordi, una volta s' hi es apretat, y que llavors li fá donar solta á la tapa, la que, segons olvidava diros, tindria sols dos plans inclinats com aquellas tombas feréstegas de l' antigor; ¿quina humorada! y que sols al véuerlas fá que hom preguntí: ¿qué tindrán? ¿qué no tindrán?

Si toska per defora aytal caixeta, no podria pas serho tant per part de dintre, puig verament tota ella bellament pintada, apareixeria com constelat cel, quals estels de ben bruniit argent riellarian sobre l' assur puríssim; y al obrirse la caixeta, enllasantse sos raigs, semblaria que surt un foch que volgués abrusarne nostra vista. Obrers de Vich y de Barcelona serían los fautors de tal maravella, fentho tant sotilment, que no semblaria pas de má dels homes.

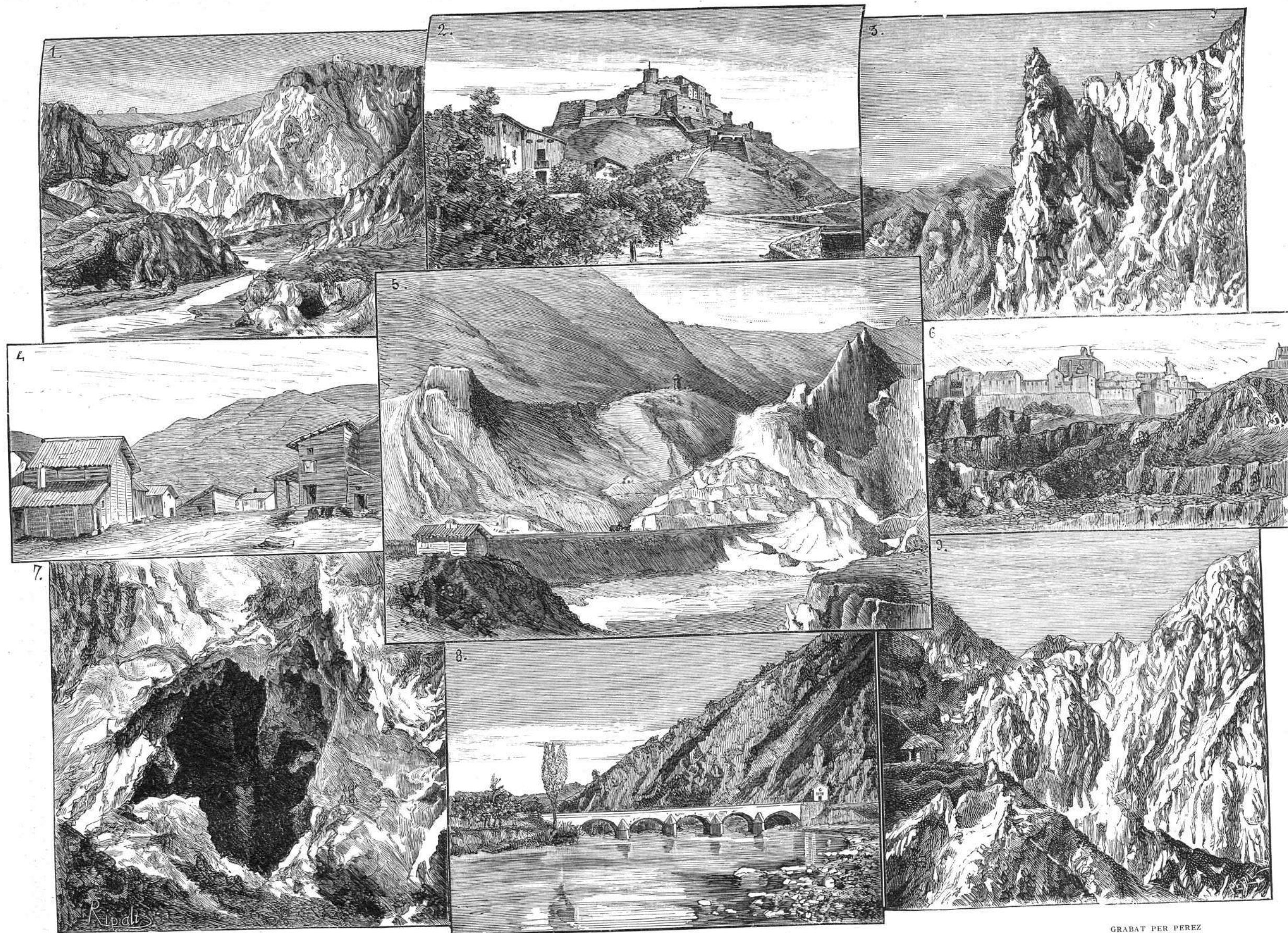
D' aquesta tapa en lo fons s' oviraria, no un fret mirall, sino un viu conseller y ver spill, ferm é inmutable com lo mateix Deu, ¿o es, una crehuetia d' olivera de

DIBUIX DE BARNETQ

 SESSIÓ DE L' AJUNTAMENT D' UN POBLE
 © Biblioteca Nacional de España

GRABAT PER LLOPIS

DIBUIX DE RIGALT

SALINAS DE CARDONA

GRABAT PER PEREZ

1. Bofia Gran — 2. Castell — 3. Sal roja — 4. Edificis en las salinas — 5. Montanya de sal en explotació — 6. Vista de Cardona desde las salinas — 7. Forat Micó — 8. Pont de la Coromina — 9. Entrada á la Bofia gran

Llástima gran qu' eix artista, que traslada á la tela la materia ab una precisió y exactitut de detalls qu' encanta, sacrifici l' assumptu pera fer brillar tot quant li sembli pugui interessar més á la vista que al cor.

Rico, ab sos paissets, verdaders joyells en son género, en los que la fantasia hi campeja al costat de la més palpable veritat, ha arribat á tractar lo paissatge d' una manera especial.

Sos quadrets, plens de llum, enlluernan, y sobre tot en sos estudis de Andalusia y Venecia, sas pinzelladas arriban á produhir la ilusió del sol.

Madrazo, ab sas entonacions delicadas, nos presenta la naturalesa com un pom de flors, gaya, festosa y riallera. Qualsevol de sos quadros es una verdadera toya, en la que hi llueixen més las vanitosas camelias que las modestas violetas. Eix artista, com los dos anteriors, sols busca en sa paleta remembransas del gran Fortuny al qui en algunas cosas arriba á igualar.

Lo catalá Ribera, ab sas escenas del poble baix de Paris, verdaderas fotografias de las planas de 'n Zola, ahont lo realisme arriba moltes vegades á traspasar los limits del bon gust. Eixa escola, que conta ab tan fanatichs admiradors y ab tan acerrims contraris, ha lograt un éxit fabulós en la nació vehina, y aixís com s' han agotat las numerosas edicions de *L' assommoir* y de *Nana*, las obras de nostre paísá son arrebatadas de sas mans tot just mitj acabadas.

Un altre geni de debó es lo valenciá Domingo, un dels més brillants coloristas moderns. Sos quadros son verdaderas orgias de colors, en las que hi vibra la llum y palpita la vida. Sas obras, com las del anterior, son molt estimadas per los amants del art.

Casado, lo nostre director de l' Academia de Bellas Arts, ab son quadro qu' está finint *La campana del rey Wamba*, del que n' hi daré noticias tant bon punt lo acabi, está creant una verdadera obra d' art, obra que porta impresa 'l sello del geni y en la que fan parellas lo bon gust en la distribució de las figuras y lo relleu y brillantor de son color.

Altres y altres enumeraria á no ferme pesat, puig molts encara son dignes de menció, pero ho guardaré per un altra, en la que li podré parlar més extensament de las obras que vagin produhint.

Sentadas, donchs, mas apreciacions respecte als més celebrats pintors espanyols d' avuy, passém als escultors.

L' art de Fidias pot dirse que pertany per complert als fills de Catalunya; y ferém constar, pera honra de nostra pátria, que las tres plassas de pensió que pera dit estudi subvenciona nostre govern, totas tres son guanyadas després de brillants oposicions per nostres compatriotas. Deixant apart los que la cultivan tan gloriósament en nostra pátria, en la que 's trovan verda-

BLANCA DONADIO

DIBUIX DE SALA

GRABAT PER VELA

ders mestres en eix art, sols li parlaré per avuy dels que 's troban en la ciutat eterna ja qu' es tal volta 'l punt ahont se troba la flor dels joves escultors.

Á escepció d' en Bellver y d' en Moratilla, 'ls demás tots son de Barcelona; n' Oms, pensionat de mérit; en Sanmartí y en Tasso, per concurs; en Fabrés, absa doble qualitat de escultor y pintor; en Llimona, per nostre ajuntament; y altres menys notables per sa poca experiència. Los dos primers, establerts á Roma molt temps ja, 's distingeixen per son bon gust en la construcció de monuments. L' autor del *Angel caigut* está treballant en una porció d' encàrrechs que li arriban de diversos punts d' Espanya, mentres que 'l segon s' ha fet una numerosa parroquia en l' América del Sur ahont van quasi tots sos treballs.

d' una elegancia extrema, 's fa notar per la delicadesa de son contorn y per la expressió dolorosa de sa testa, revelant en son autor un progrés notable durant sa estada en Roma.

D' en Fabrés, més pintor que escultor, procuraré ocuparmen en un' altra carta, en la que li parlaré més detalladament de las obras que ara té entre mans, fent notar de pas la netedat y seguretat ab que tracta la aquarela y la justesa del natural en sos dibuixos á la ploma. De molts altres podria parlarli, mes ho reservaré per un altre día, quan hagin acabat sas obras comensadas, per darne noticias á vosté y al mateix temps judicarlas fins allá ahont arribi mon petit criteri.

ENRICH SERRA.

Roma, Setembre de 1880.

DIBUIX DE CASANOVAS

— BAIX RELLEU CONSERVAT Á CASA MONTOLIU EN TARRAGONA —

GRABAT PER FLORIS